

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 481/2024-39

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Ivana Fiačana a Martina Vernarského (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpeného LEGARTUM s.r.o., Hrachová 16/B, Bratislava, proti postupu Mestského súdu Bratislava II v konaní sp. zn. B3-37P/204/2018 takto

r o z h o d o l :

- Postupom Mestského súdu Bratislava II v konaní sp. zn. B3-37P/204/2018 **bolo porušené** základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
- Mestskému súdu Bratislava II **prikazuje**, aby v konaní sp. zn. B3-37P/204/2018 konal bez zbytočných prietahov.
- Sťažovateľovi **priznáva** finančné zadostučinenie **2 000 eur**, ktoré **je** Mestský súd Bratislava II **povinný** zaplatiť mu do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.
- Mestský súd Bratislava II **je povinný** nahradiť sťažovateľovi trovy konania **856,75 eur** a zaplatiť ich právnej zástupkyňi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.
- Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti sťažovateľa **nevyhovuje**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 19. augusta 2024 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie

záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom mestského súdu v konaní sp. zn. B3-37P/204/2018. Žiada prikázať mestskému súdu konať bez zbytočných prieťahov a priznať finančné zadost'učinenie 12 000 eur a náhradu trov konania.

2. Ústavný súd uznesením č. k. III. ÚS 481/2024-26 z 19. septembra 2024 prijal podľa § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavnú sťažnosť v celom rozsahu na ďalšie konanie.

II.

Skutkové východiská a sťažnostná argumentácia

3. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti uvádza, že v napadnutom konaní vedenom pred mestským súdom [predtým Okresným súdom Bratislava III (ďalej len „okresný súd“)] o úpravu práv a povinností k maloleťmu dieťaťu (úprava styku a zníženie výživného), v ktorom je v procesnej pozícii navrhovateľa, dochádza k zbytočným prieťahom. Návrh bol podaný 30. júla 2018 a vo veci samej nebolo dosiaľ právoplatne rozhodnuté. Súd rozhodol vo veci rozsudkom z 18. júna 2019, ktorým návrh sťažovateľa na zníženie výživného zamietol. Pretože súd prvej inštancie nerozhodol o úprave styku sťažovateľa s maloleťm, čo bolo podstatnou časťou jeho návrhu, podal sťažovateľ proti rozsudku odvolanie. Odvolací súd napadnutý rozsudok zrušil a vec vrátil súdu prvej inštancie na ďalšie konanie. Vo veci bolo rozhodnuté ďalším rozsudkom 17. januára 2023, proti ktorému podal sťažovateľ takisto odvolanie.

4. Sťažovateľ poukázal na celkovú dĺžku konania (vyše 6 rokov), pričom podľa neho nejde o právne zložitú vec. Zároveň zdôraznil, že záujem maloleťého dieťaťa je chránený prednostne.

III.

Vyjadrenie mestského súdu

5. Mestský súd vo svojom vyjadrení popísal priebeh napadnutého konania s tým, že na jeho dĺžku, ktorá sa zo všeobecného hľadiska javí ako neprimeraná, malo zásadný vplyv vedenie paralelne prebiehajúcich konaní týkajúcich sa maloleťého dieťaťa totožných účastníkov, ktoré sú už právoplatne skončené, obsiahlosť vykonávaného dokazovania, postup sťažovateľa spočívajúci v podávaní početných podaní a tiež návrhov na nariadenie neodkladných opatrení. V súvislosti s podanými opravnými prostriedkami bol spis opakovane predkladaný odvolaciemu súdu na rozhodnutie.

6. V danom prípade išlo o vec skutkovo zložitejšiu, najmä vzhľadom na obsiahlosť dokazovania, ako aj skutočnosť, že maloleťmu pribudla diagnóza Aspergerov syndróm, z podstaty ktorej vyplývajú osobitosti dieťaťa sťažujúce realizáciu styku otca s ním.

7. Mestský (predtým okresný) súd v napadnutom konaní postupoval s osobitnou starostlivosťou okrem obdobia objektívneho obmedzenia spojeného s pandemickými opatreniami. Predmetná vec mala vzhľadom na paralelne prebiehajúce konania svoje zásadné špecifiká, ktoré determinovali postup súdu a z toho plynúci časový aspekt, keď bolo možné vo veci meritórne rozhodnúť.

8. Z obsahu spisu sa podľa súdu navyše javí, že aj sťažovateľ svojím konaním prispel k neprimeranej dĺžke napadnutého konania.

9. Sťažovateľom požadované finančné zadostučinenie považuje súd vzhľadom na uvedené okolnosti posudzovanej veci za neprimerané.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

10. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 132/03, IV. ÚS 105/07, IV. ÚS 90/2010).

11. Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov (i práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote) je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (m. m. IV. ÚS 221/04, IV. ÚS 365/04).

12. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. V súlade s judikatúrou ESLP v rámci prvého kritéria ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (I. ÚS 19/00, II. ÚS 32/02). Podľa uvedených kritérií posudzoval ústavný súd aj ústavnú sťažnosť sťažovateľa.

13. Vo vzťahu k právnej a faktickej zložitosti veci, kde ide o úpravu práv a povinností k maloletému dieťaťu (úprava styku a zníženie výživného), ústavný súd konštatuje, že vec sťažovateľa nemožno považovať za zložitú po právnej stránke. Konania s takýmto predmetom sú zložitejšie po skutkovej stránke najmä v prípade, ak je potrebné vykonať znalecké dokazovanie, v danej veci pre posúdenie psychického stavu maloletého, jeho citového vzťahu k rodičom, ako aj posúdenie, či diagnóza maloletého (Aspergerov syndróm) môže mať vplyv, a ak áno, aký na jeho stretávanie sa s otcom, alebo preskúmať ďalšie relevantné skutočnosti. Napriek uvedenému však ústavný súd zároveň dodáva, že svojou povahou ide o konanie, v ktorom sa vyžaduje sústredený efektívny postup súdu, aby čo najskôr bola odstránená právna neistota účastníkov konania. Napadnuté konanie má priamo vplyv na kvalitu života maloletého, preto si vyžaduje mimoriadnu starostlivosť a pozornosť súdu, ktorá by mala viesť k efektívnemu a rýchlemu postupu v konaní.

14. Ústavný súd pri hodnotení okolností tohto prípadu a predovšetkým pri posudzovaní dĺžky konania zhodne s EŠLP (napr. H. v. United Kingdom z 8. 7. 1987) prihliadol aj na povahu konania dotýkajúceho sa ochrany záujmov maloletého dieťaťa a jeho osobného statusu, ktoré si vo všeobecnosti vyžadujú postup súdu s osobitnou starostlivosťou (m. m. II. ÚS 33/99, I. ÚS 53/02). Povaha tohto konania preto podmieňuje prísnejšie hodnotenie jeho priebehu ústavným súdom z toho hľadiska, či v ňom došlo nečinnosťou alebo neefektívnou činnosťou k zbytočným prieťahom (m. m. I. ÚS 419/2015).

15. Pri hodnotení správania sťažovateľa v napadnutom konaní ústavný súd nezistil žiadnu okolnosť, ktorá by mala byť osobitne zohľadnená na jeho ťarchu pri posudzovaní otázky, či a z akých dôvodov došlo v predmetnom konaní k zbytočným prieťahom. Mestský súd vo svojom vyjadrení nevysvetlil, z akého dôvodu sa mu javí, že aj sťažovateľ svojím konaním prispel k neprimeranej dĺžke napadnutého konania, len neurčito odkázal na obsah súdneho spisu.

16. Podávanie početných podaní sťažovateľom, návrhov na nariadenie neodkladných opatrení, ako aj opravných prostriedkov predstavuje využitie možností daných sťažovateľovi procesnými predpismi na presadzovanie a uplatňovanie jeho práv v súdnom konaní, čo síce môže spôsobiť predĺženie priebehu konania, nejde ale o postup, ktorého dôsledkom sú zbytočné prieťahy (m. m. I. ÚS 31/01). Podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu v dôsledku uplatnenia procesných práv účastníkom konania neznáša zodpovednosť za predĺženie konania oprávnená osoba, ale zodpovednosť v takomto prípade nemožno pripísať ani štátnemu orgánu konajúcemu vo veci (III. ÚS 242/03, IV. ÚS 218/04).

17. Napokon ústavný súd hodnotil postup mestského súdu (resp. okresného súdu ako jeho právneho predchodcu) z hľadiska existencie zbytočných prieťahov v doterajšom priebehu napadnutého konania. Proti rozsudku okresného súdu z 18. júna 2019 vydanému v napadnutom konaní podal sťažovateľ odvolanie 13. augusta 2019, pričom vec bola predložená odvolaciemu súdu až 10. augusta 2020, čo je, obzvlášť vzhľadom na predmet konania, neprimeraná doba, a to aj napriek potrebe rozhodovania o návrhoch na nariadenie neodkladných opatrení. Po vrátení spisu z odvolacieho súdu 12. augusta 2021 bol okresnému súdu predložený znalecký posudok v konaní ustanoveného znalca až 8. júla 2022, pričom znalec mal na vypracovanie znaleckého posudku určenú lehotu 60 dní. Následne až v októbri 2022 bol znalecký posudok doručovaný. Z uvedeného vyplýva laxný postup súdu v súvislosti so znaleckým dokazovaním. Tolerovanie pasivity znalca, ako aj ustanovenie súdneho znalca, ktorý nemal potrebnú odbornosť na podanie znaleckého posudku, je postupom súdu, ktorý nesmeruje k odstráneniu právnej neistoty a ako taký spôsobuje zbytočné prieťahy v konaní (II. ÚS 10/01, II. ÚS 235/02). V napadnutom konaní bol vyhlásený v poradí druhý rozsudok 17. januára 2023. Proti tomuto rozsudku podali rodičia maloletého odvolania. Po doručení vyjadrenia Okresnej prokuratúry Bratislava III k týmto odvolaniam 20. apríla 2023 mestský súd vykonal ďalší úkon (uznesenie o priznaní odmeny znalkyni za účasť na pojednávaní) až 27. septembra 2023, teda po vyše 5 mesiacoch. Vec bola predložená odvolaciemu súdu 20. novembra 2023, teda po vyše 8 mesiacoch od podania odvolaní. Ani uvedené nesvedčí o dostatočne promptnom postupe súdu prvej inštancie v napadnutom konaní. O podaných odvolaniach rozhodol odvolací súd rozsudkom z 30. októbra 2024.

18. Ústavný súd pri hodnotení postupu mestského, resp. okresného súdu poukazuje tiež na uznesenie Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) z 31. marca 2021, ktorým bol

zrušený rozsudok okresného súdu z 18. júna 2019 a vec vrátená tomuto súdu na ďalšie konanie. Dôvodom kasácie bol nesprávny procesný postup okresného súdu, ktorý účastníkom konania znemožnil uskutočňovanie ich procesných práv, keď im nedal možnosť zhrnúť ich návrhy a vyjadriť sa k dokazovaniu a k právnej stránke veci, zároveň opomenul vyhlásiť dokazovanie za skončené uznesením a rozhodol len o časti predmetu konania bez použitia formy čiastočného rozsudku (a odôvodnenia takéhoto postupu), na ktorej uplatnenie navyše neboli splnené podmienky vzhľadom na existenciu súvislosti medzi návrhom otca v časti týkajúcej sa zníženia výživného a v časti úpravy styku. Odvolací súd súčasne ustálil, že v danom prípade ide o také pochybenia súdu prvej inštancie, ktoré nebolo možné napraviť v odvolacom konaní. Z uvedených skutočností vyplýva neefektívna a nesprávna činnosť okresného súdu, ktorá tiež spôsobila prieťahy v napadnutom konaní.

19. Nielen nečinnosť, ale aj nesprávna, nesústredená a neefektívna činnosť všeobecného súdu môže zapríčiniť porušenie ústavou (dohovorom) zaručeného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov, a to v prípade, ak jeho činnosť nesmerovala k odstráneniu právnej neistoty týkajúcej sa tých práv, kvôli ktorým sa sťažovateľ na neho obrátil s návrhom, aby o jeho veci rozhodol (m. m. I. ÚS 688/2014).

20. Zvážiac celkovú dĺžku napadnutého konania, nedostatočne promptný postup súdu prvej inštancie vo viacerých obdobiach napadnutého konania, ako aj jeho neefektívny postup, uvedomujúc si povahu konania podmieňujúcu prísnejšie hodnotenie jeho priebehu, ústavný súd dospel k záveru, že v napadnutom konaní došlo k zbytočným prieťahom, a tým aj k porušeniu základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

21. Ústavný súd na základe svojho zistenia, že postupom mestského súdu došlo k porušeniu označených práv sťažovateľa, mu podľa čl. 127 ods. 2 ústavy prikázal, aby v napadnutom konaní konal bez zbytočných prieťahov, pretože predmetná vec nebola v čase rozhodovania ústavného súdu o ústavnej sťažnosti sťažovateľa právoplatne skončená.

22. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

23. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti žiadal o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia 12 000 eur, čo odôvodnil predovšetkým celkovou dĺžkou a charakterom napadnutého konania, pričom zdôraznil, že počas viac ako 6 rokov trvajúceho konania mal možnosť tráviť čas s maloletým len obmedzene.

24. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovriešenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04).

25. Pri určení primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných EŠLP, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

26. Vzhľadom na doterajšiu dĺžku konania vedeného okresným, resp. mestským súdom, ako aj na jeho už uvedenú neefektívnu a nesprávnu činnosť, tiež na nedostatočne promptný postup

súdu, berúc do úvahy predmet konania a jeho význam pre sťažovateľa, správanie sťažovateľa, ale aj istý stupeň skutkovej zložitosti veci, majú tiež na pamäti, že cieľom priznania primeraného finančného zadost'učinenia je len zmiernenie ujmy pocit'ovanej z porušenia základných práv alebo slobôd zaručených ústavou, resp. záväznou medzinárodnou zmluvou, ústavný súd považoval priznanie 2 000 eur pre sťažovateľa za primerané finančné zadost'učinenie. Pri posudzovaní miery právnej neistoty sťažovateľa je potrebné prihliadnuť na fakt, že v napadnutom konaní sa rozhodovalo o úprave styku aj neodkladnými opatreniami (naposledy uznesením Krajského súdu v Trnave z 18. júla 2024), čím bola čiastočne eliminovaná právna neistota sťažovateľa a zásah do jeho subjektívnych práv chrániacich rodičovský vzťah s dieťaťom. Aj z tohto dôvodu ústavný súd považoval za primeranú priznanú výšku finančného zadost'učinenia a vo zvyšnej časti požadovaného finančného zadost'učinenia návrhu sťažovateľa nevyhovel.

V.

Trovy konania

27. Ústavný súd napokon podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde rozhodol aj o náhrade trov konania sťažovateľa, ktoré mu vznikli v dôsledku právneho zastúpenia pred ústavným súdom.

28. Ústavný súd podľa § 1 ods. 3 a § 11 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov priznal sťažovateľovi náhradu trov konania 856,75 eur z dôvodu trov právneho zastúpenia, a to za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2024 (príprava a prevzatie veci a písomné vyhotovenie ústavnej sťažnosti) v hodnote po 343,25 eur vrátane dvoch režijných paušálov v hodnote po 13,73 eur. Uvedené sumy sa zvyšujú o daň z pridanej hodnoty vo výške 20 %, keďže právna zástupkyňa sťažovateľa je platiteľkou tejto dane.

29. Priznanú náhradu trov konania je mestský súd povinný zaplatiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 Civilného sporového poriadku) v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 21. novembra 2024

Robert Šorl
predseda senátu